

Cancelari'a Redactiunii :

Malulu inf. alu Dunarii, Nr. 32

Locuinti'a Redactorului :

Malulu inf. alu Dunarii, Nr. 19.

Scrisorile nefrancate nu se voru

primi decâtu numai de la corespun-

dintii regulari ai „Federatiunii“

Articlii tramisi si nepublicati se

voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Luni-a, Mèrcuri-a, Vineri-a ser'a, si Dominec'a deminètt'a.

Pretulu de Prenumeratiune :

Pre trei lune 4 fl. v. a.

Pre siese lune 7 fl. 50 cr.

Pre anulu intregu 15 fl.

Pentru Romania :

4 galb. pre anu, — 2 galb. pre 1/2

de anu, — si 1 galb. pre 1/4 de anu.

Pentru Insertiuni :

10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a tim-

brale pentru fiesce care publicati-

une separatu. In Loculu deschisu

20 cr. de linia

Unu exemplariu costa 10 cr.

Pest'a, ^{25 mart.} ^{6 apr.} 1868.

N'ndestulirea natiuniloru nendereptatite cresce pre di ce merge. Ea respira d'in colib'a tieranului, — care nu mai pote portà greutãtile si nu mai pote suferi batjocur'a cu care-lu intempina fudulli esecutori ai ordiniloru celoru de la putere, — se unesco cu nemulțimirea acelor'a, cari au destula cunoscintia pentru a vedè cum doue soiuri de omeni se conjurara pentru a monopolisà tote libertãtãile, calcãndu in petiore totu ce nu este in favorulu loru, — si-si afla espressione cu tota ocaziunea si in totu loculu, a casa, in conveniri, in locuri publice si mai alesu in presa, era unde acèst'a este incatusiata, — ace'a iè forma de epistola volanta, si totu-si se ivesce.

O astufeliu de epistola rom. publicãmu mai la vale, si in legatura cu aceea facemu sè urmeze aci pana la alta ocaziune numai câte-va pasuri d'intr'unu articlu aparutu in „Narodni Pokrok“ d'in Prag'a si reprodustu de organulu celoru de la putere „Pesti Napló“: „Pretinsiunile ungariloru cresc ca ciupercele, numai in punctulu natiunalitãtii programulu loru este totu acel'a-si. Constitutiunea unguresca, dupa „Pesti Napló“ inca nu e sub acoperisii; asiè dara numai atunci va fi sub acoperisii, daca voru capetã ungaru armata si-i voru face constitutiunei unguresci coperisii d'in baionete? Sèu deslegarea cestiunei de natiunalitate trebue pau' atunci amanata, pana candu voru renòi in totu satulu furcele de la 1848 de cari se acatie ungaru egalitatea pentru compatriotii loru? Nimene nu se increda in promisiunile, marimozitatea, sèu dereptatea acestei sèu a celei partite. Milionele de slavi si romani, cãti suntu sub domnirea unguresca, sè apuce toti flamur'a santeloru drepturi de natiunalitate, si daca arbitriulu ungurescu va si inchide pre unulu sèu doi, pasiesca o suta in loculu loru.“ Asiè se vorbesce mai departe in acelu articlu, provocandu-se la aliantia tote natiunalitãtãile subjugate, contr'a asupritoriloru.

Unguru, la a caroru adresa se inderepta tote aceste-a, au acum cunoscintia de ele, adauga la aceste-a manifestãrile ce se facu intr'alta forma si in tonu mai moderatu, nu cera de la „Magyar Polgár“ d'in Clusiu informatiuni despre stimulatãnea d'in Ardealu, ci de la organele majoritatii poporatiunei acelei tiere, si voru avè unu frumosu buchetu de „sentiminte de indestulire“ (?) create de constitutiunalea (!) loru procedere cu drepturile tiereloru si natiuniloru devenite sub stapanirea loru.

Apropiarea Austriei de Itali'a, relatiunile mai amicabile, cari paru a se desvoltà intre aceste doue staturi, suntu unu obiectu de capetenia pentru consideratiunile diferiteloru diurnale, cu atãtu mai virtuosu, cã-ci multi vedu pregatirea unei aliantie intre Austri'a, Itali'a, si Franci'a. Se afirma, cã imperatulu Austriei va tramite, de representante la cununiã principelului Umberto, pre frate-so, arceiducele Ludovicu Victoru; era d'in alta parte se incunoscintieza, cã darulu Franciei la acesta cununia va fi incetarea ocupatiunei statului papale. In legatura cu aceste sciri apoi se adauge, cã Victoru Emanuilu va abdicare de corona in favorea fiului sèu. In cãtu pote se fia adevrata scirea despre „darulu“ Franciei, nu se scie, dara atãt'a e securu cã in Civitavechia inca nu se simte nimic'a despre departarea francesiloru, cã cari numai de una d'ile capetara d'in Toulou una cantitate mare de munitiuni, ce nu areta nice de cãtu tendintie de retragere.

In d'ilele trecute se vorbiã multu, cã mai multe puteri, anumitu Franci'a, voru intreveni contra ucazurulu, care nimic' Poloni'a cu totulu. Scirile mai noue in intarescu, cã nimene n'are grige de o asemenea inter-

ventiune. Ce li si pasa poteriloru mari de nimicirea unei tiere, a unui poporu, ele se intereseza de cutare tiere si de cutare natiune, numai daca aceste-a li aducu apa pre mor'a loru, numai daca le pretinde interesulu si vanitatea loru!

Prin Parisu cerculeza fãim'a, cã ministr. *Mouster* va repasi si va veni era-si la ministeriu Drouyn de Lhuys, care se dice cã si-a schimbatu parerile despre politic'a francesca in oriinte. Fostulu ministru crede, cã lupt'a de la Sadowa intr'atãt'a a schimbatu relatiunile de mai innainte, in cãtu interesulu Franciei nu mai pote fi impiedecarea Rusiei de a innainta pana la Bosporu, ci a se apropiã cãtu mai tare de Russia, ca la momentulu binevenitu sè pota numai pune man'a pre partea sa. Daca aceste-a suntu adeveratele pareri a le lui Drouyn de Lhuys, atunci anevoc se crede, cã le va primi guvernulu.

Inarmarea, intrerupta pre cãtu-va tempu, s'a inceputu de nou. In Strassburg si in Metz se voru face fortificatiuni, a le caroru spese se voru urcã la 25 milioane. De unde, bugetulu de resbelu a junsu la o suma colosala, considerandu cã gard'a natiunale mobila inca va costã in anulu acest'a vr'o 50 de milioane. De aci inea potemu deduce cãtu de tare progresa omenimea. Daca va mai merge multu asiè, va sè vedemu tota averea Europei prefacuta in sable, pusce, baionete si tunuri, cari voru saturã la urma si pre potentatii cei nesatiiosi.

Dieta Ungariei.

Siedintia casei magnatiloru, dela 4 apr.

Presedintele G. Mailatu, deschidendusiedintia, prezenteza casei scrisorile sosite. Mai multi membri ai casei de susu, precum Siaguna, Dobra etc. se escusa, cã fiindu morbosu nu potu participã la siedintie.

Se cetesce petitiunea cottului Turotiu, care cere, ca lini'a calei ferate Pest'a-Oderberg sè se cladesca cu pesele tieriei.

Academia d'in Posionu se roga, ca sè i se tramita diuariulu si protocolulu casei. Ministrulu de culte propune, ca diariile si protocoalele casei sè se tramita toturoru academiiloru. Propunerea fu aprobata si primita.

A. Radich, not. casei deputatorulu, aduce proieptulu de lege in privintia darei de consumu de la esportulu vinarsului si saharului, si prezenteza transcrierea presedintelui dietei Croatiei adresata cãtra presidiulu casei deputatorulu. Se dã cetire acestoru acte si se decide a ce tipari si a se impartii intre membrii casei.

Pentru pertractarea proieptulu de lege referitoriu la darea de consumu de la esportulu vinarsului si saharului la propunerea lui L. Cirachi se decide siedintia pre luni (6 apr.) la 12 ore.

Casa magnatiloru, siedintia d'in 6 aprile.

Se cetesce si se autentica protocolulu sied. trecute, dupa aceea se cetesce protocolulu casei deputatorulu, respective scrisorea dietei d'in Zagrabia cu privintia la intrunirea deputatiuniloru regnicolare; la propunerea lui Cziráky membrii deput. regnic. alesi d'in casa magnat. voru fi provocati a luã parte la desbaterile numitei deputatiuni.

Dupa acèst'a se primesce legea despre restituirea dãrii de consumu pentru zacharu si spirituose arse.

Notariulu casei va impartasi casei reprezentatorulu rezultatulu siedintiei. Personalulu cancelariei si alu cuesturei petitiuneza pentru imbunatatirea platiloru. Petitiunea acest'a se strapune comisiunii, care revede computurile. In fine se cetesce si se autentica protocolulu siedintiei de fatia.

Cuventarea lui Alesandru Bohetielu

(tientiã in siedintia diet. dela 3 aprile in causa muntiloru revindecati)

Onorata casa! Nu potu partini opiniunea acum cetita a comisiunii petitiunarie in obiectulu rogarii, ce au tramisu la dieta

44 de comune, cari inainte de 1851 s'au tienutu de alu doile regimentu romanu de frontiera d'in Tru'a, er' adi se tienu de districtulu Naseudului, si cari se roga, ca sè se scota d'in starea exceptiunale si sè se asiedie sub scutulu legiloru tieriei. Nu o pota partini, cã-ci opiniunea comisiunii nu o tienu indestulatoria fatia cu referintiele; nu e indestulatoria, fiindu cã suplicantii chiaru pentru aceea se plangu innaintea dietei, cã guvernele de pan'acum i-au scosu de sub scutulu legiloru si au despusu despre averea loru dupa placu, era nu in intiesulu legiloru tieriei; pentru aceea se roga, ca ele (comunele) inca sè fia primite sub scutulu legii si ca despre averea loru sè nu despuna vointia guvernului, ci legea. (Aprobare.)

Rogarea acèsta, dupa parerea mea, e drepta, pentru cã fia-care cetatienu are dreptulu a cere scutulu aperatoriu alu legii; cu atãtu mai vertosu au acestu dreptu cele 44 de comune suplicanti, cari preste una suta de ani au aperatu tronulu si tier'a cu credintia neclatinata. (aprobare.) D'in aceste motive mi-iãu voia a face nnu amendamentu fatia cu opiniunea cetita a comisiunii petitiunarie. Amendamentulu suna: „Rogarea acèsta se transpune ministerulu intregu recunmandu-i-se.

Sciu io prèbine, cã-nu se tiene de agendele dietei pertractarea meritoria a rogariloru incurse, (intrerumpere: Dara nu!) dar o. casa pote primi amendamentulu meu fãra de a fi lipsa a luã rogara la desbateri meritoria, cã-ci credu, o. casa pote recumendã unele rogãri fãra ca sè se mostece in afacerile puterii esecutive sèu fãra ca sè-i previna. Dar de alta parte in casuri, cum e acestu de fatia, in care suplicantii se plangu, cã sunt scosi de supu scutulu legii, — in care suplicantii se roga, ca caus'a loru sè li se preveda in intiesulu legii, — in asemenea casu, credu, cã legelatiunea pote cu totu dreptulu, — ba chiaru trebue sè recumende guvernulu una asemenea rogare, ca sè o delibereze in intiesulu legiloru.

Se pote, multi voru dice cã e de prisosu amendamentulu meu, d'in motivulu, cã trebue sè presupunemu, cum cã unu guvernul constitutionalu nu pote face nemicu decâtu in intiesulu legiloru tieriei. Inse fiindu cã trebile comuneloru suplicanti si pana in diu'a de adi se prevedu in contra legiloru, nu va fi de prisosu acestu amendamentu, si sum convinsu, cã nici o. casa nu lu va aflã de prisosu, dupa ce voiu spune in scurtu obiectulu rogarii d'in cestiune. (Sè audim!)

Alu doile regimentu romanu alu granitiorulu d'in Transilvani'a s'a infintiatu de la an. 1770, mai vertosu d'in cele 31 comune, cari se tieneau mai nainte de districtulu Bistrietei, prin urmare de fundulu lib. regescu, si d'in cele 13 comune infintiate, cari erau mai nainte sub iurisdicțiune dominale, si d'in cari cei mai multi urbarialisti au emigratu si s'au asiediatu acolo, parte cetatieni liberi, parte nobili baserescosi si armalisti. Mari'a Teresi'a fach prin patentele sale emise in anii 1764 si 1766 omeni liberi si libertini pre toti acei-a, cari inainte de tempulu acelu-a erau supusi iurisdicțiunii dominale si erau jobagi, si asiè le-a datu dreptu de posesiune. Nu preste multu, s'insindu-se resbelulu austriacu-turcescu, la care resbelu luara parte insemnata si stramosii petitiunatoriloru, d'intre cari mai multe mii si-au versatu chiaru si sangele pentru patria, prin o regulare a fruntarielor s'au revindecatu si adnesatu cãtra Transilvani'a teritorie mari d'in teritoriele Romaniei si Moldovei. Atãtu acesti munti revindecati, precum si tote posesiunile muntenesce d'in comunele, cari erau mai nainte sub iurisdicțiune dominale, s'au donatu granitiorulu. Mai tardiu, in urm'a unei ordinatiuni prè inalte si cu invoierea respectiveloru comune, s'au comasatu toti muntii, fãra nici o privire cã fostu-au acesti munti proprietate a comuneloru libere, sèu cã tienutu-s'au acei-a de atare posesore, de la care erariulu i-a rescumperatu, sèu cã tienutu-s'au cum-va de muntii revindecati, si asiè comasandu-se muntii s'au impartitu intre singuratecele comunitãti.

Atunci se introduse cartea funduaria, si se inscrise in aceste registre publice atãtu posesiunea fiesce-carui garnitioriu, precum proprietatea fiesce-carei comunitãti. Erariulu nu si-a retienutu sie-si nimica d'in teritoriulu regimentulu alu doilea alu granitiorulu romani, si ei l'au folositu de atunci in cocc neintreruptu si ne conturbati pana la an. 1851. In 1851, intre cele-l-alte, fu disolvatu si regimentulu romanu alu doilea alu granitiorulu d'in Transilvani'a; erariulu, folosindu-se intre impregiarãre de atunci de starea de asiediu, sub titulu de inspectiune si-a pus man'a pre partea cea mai mare a posesiunii acestoru comunitãti, si a folositu locurile aceste, si, intre cele-l-alte, tote veniturile alodiali pana in 1861, fãra ca sè fia facutu socotela cui-va despre veniturile incurse, in contra protesteloru repetite a le petitiunatoriloru.

Petitiunatorii de acum au recursu mai de multe ori la guvernele trecute pentru necascigarea proprietãtiloru loru.

In an. 1861, sub cancelari'a bar. Franciscu Kemény, se suscernu Majestății sale o ordinațiune regulativă, în care posesiunile granțiarilor s'au recunoscut de proprietăți a le lor, și totodată s'a decisu ca dreptulu carmaritului, padurile și tote locurile de pasciune să se redea aceluor comunități, cari au fostu comunități libere în sante de militare, înse în privința acestor a s'a enunțiatu status quo de la 1851, adică pre langa rezervarea, ca în casu candu s'ar fi luat ce-va de la numitele comunități sub tempulu sistemului militare, totu aceea să treca în posesiunea erariului; cu alte cuvinte, s'a enunțiatu, că va trece cu dreptu generale în proprietatea comunităților libere totu aceea ce au avatu și au folositu în an. 1851; înse cătu pentru comunitățile urbariale de mai înainte nu s'a enunțiatu status quo d'in 1851, ci s'a enunțiatu status quo de d'inainte de militare.

Asemene s'a numitu o comisiune extraordinară cu privire la muntii revindecați, care, fără a ascultă comunitățile, administră justiti'a în Vien'a atătu despre muntii revindecați și despre pretensiunile erariului, cătu și despre pretensiunile altor pretendinți eventuali, fără ca să fie ascultat pre posesorii de buna credință, cari erau în folosința de 100 de ani. Această comisiune, între altele, a adjucecatu teritorie însemnate, cari se țineau de muntii revindecați, familiei b. Komény. Afara de acest a a tramis la fati'a locului o comisiune de trei membri; presedintele acestei a era unu generalu în pensiu, era membrii ei: unu consiliariu de finanțe și unu consiliariu în disponibilitate alu locuțienției. — Această comisiune a judecatu despre teritorie însemnate în favorea erariului și asemene despre teritorie însemnate în favorea unor familii singuratic. Mai în colo totu această comisiune — în lips'a altor documente — s'a folositu de capulu său de o mapă gatită d'in punctu de vedere strategicu înca la anulu 1770, dreptu base, pentru a detiermuri ce e munte revindecat și ce nu?

Map'a lui Lucs

Comunitățile petitiunatorice au protestatu în contr'a acestor proceduri, și, respingundu-li-se rogarea prin cancelari'a de curte de atunci, au recursu la Majestatea sa, au recursu la guvernulu Transilvaniei, și s'au rogatu de guvern, ca amesuratu juramentului său, care lu-olega a padî legile patriei, să le iose sub scutul său. Guvernulu a îndreptatu o reprezentatiune cătra Majestatea sa, în care se suscerne între altele, că guvernulu de Vien'a a facutu dispușetiunile sale totu-de-un'a pre langa ignorarea guvernului, și se roga totodată de Majestatea sa, ca să afe unu modu pentru deciderea ecuitabile a acestei afaceri.

Intr'ace a stramutandu-se referințele și denumindu-se ministeriulu respunditoriu magiaru, această rogare s'a suscernutu ministeriulu magiaru, la care petitiunatorii au suscernutu o rogare nouă, precum au suscernutu și cascii reprezentantilor o rogare, în care nu ceru alt'a, de cătu ca guvernulu să nu dispuna preste averile lor în modu extraordinariu, ci pre calea ordinară a justitiei. (Aprobare.)

Onorata casa! Dacă posesiunea de o sută de ani a petitiunatorilor s'ar potè luă de la ei în modu extraordinariu: atunci s'ar potè luă posesiunea, cascigata prin donatiune, a ori-carui donatariu.

Indraznescu d'ar a rogă onorat'a casa, ca să binevoiesca a-mi primi propunerea, cu atătu mai virtosu, fiindu că guvernulu nu are prin acest a neci o dauna, nu au dauna neci pretendinții singuratici, pentru că acelu-a, care are dreptu, lu- pote cascigă și pre canalulu justitiei. Nu voi osteni mai lungu onorat'a casa cu propunerea acestei cereri; am cu multu mai multa încredere în guvernulu presinte, decâtu să potu presupune, că o afaceru ca acest a, de la care atorna buna-starea a cinci-dieci de mii de locuitori, să potu, d'icu, presupune, că nu o va decide în intielesulu legi. Pre langa tote aceste, eu am consideratu afacerea acest a cu multu mai importantă pentru tramitatorii mei, de cătu ca să nu-mi fiu luatute cutezarea a me rogă de onorat'a casa să binevoiesca a-mi primi propunerea (Aprobare.)

O pagina d'in trecutulu și presentulu Austriei.

Este o mare calamitate pentru sortea poporelor, că guvernele pasiescu la reforme mai totu de un'a impinse de fortia magiora, și nu redau poporului libertatea atunci candu s'ar potè ajutoră mai tare consolidarea și prosperarea statului. Unu periodu plinu de astu-feliu de eventualități nefericite e Austri'a în cesti 20 de ani. Constitutiunismulu ei, prin care s'a încercatu a reedifică bazele imperiului și multumirea poporelor, e destulu de vergatu, ca asta-di, dupa atâte-a epoce fatale s'el-u privimu cu totu dreptulu ca cea mai gresita politica d'in analele ei. Si dacă câte o data statulu s'a apropiatu de unele institutiuni mai liberali, era au fostu vin'a guvernului că nu le-au sciutu traduce în fapta, n'au avutu destula energia spre a pasi în contra privilegiilor unilaterali, n'au avutu destula taria, ca să nemicesca vechi'a aristocratia și d'in poporulu apesatu să faca unu elementu constitutiunалу în statu.

Nefericitele d'ile de la Solferino și Königgrätz sunt punctele, de la cari s'au inceputu epoce noue în viet'i'a constitutiunale a poporelor austriace.

Îndată dupa resboiulu italianu d'in 59 Austri'a se petrunse de adevêrulu, că statulu e periclitatu prin tendințele de germanizare nerealisabile, și că o libera

desvoltare a poporelor e mai de preferitu pentru tronul de cătu o Germania d'in Renu pana în Carpati, d'in Baltica pana în Adriatica. Diu'a de 1 jan. 1861 surise poporelor ca inceputulu unei ere multu promititorice. Prin diplom'a d'in 20 oct. 1860 și papent'a d'in 26 fauru 1861. emanate d'in unu spiritu constitutiunалу se pareă statulu reinviatu de nou și poporele multumite. Îndesiertu, că în man'a guvernului slabu remasera fără potere eficace. În atari împregiurări ne coplesî fatal'a dî de la Königgrätz, momentulu mariei Austriei, și regimulu pasi spre a dă poporelor alta constitutiune. Astfeliu vedemu pre Austri'a ingrigindu-se de reforme constitutiunali și de sortea poporului, dupa ce a trecut prin cele mai aspre catastrofe. Acest a este periodulu despartirii statului, unu periodu nu mai pucinu nefericitu ca cele mai d'inainte. Veracitatea istorica va enară posterității aceste certări fatale venite preste nefericitele popore austriace.

Nemultumirea cu dualismulu presentu provenita d'in gignirea drepturilor constitutiunali aceluor alalte natiuni, renasce pre dî ce merge o reactiune puternica, și se pote prevedè de acum apropiarea unui orcanu viscosu, ce va să restorne preste capu și această constitutiune nefericita. Atunci regimulu va alergă la a trei'a seau a patri'a reforma de nu va fi pre târdî.

Nu numai poporele Tisei și-a Muresiului d'in diumatatea carpatica a imperiului, d'ară chiaru și în Transilvania se radica partidele liberali și dualismulu trebe se cada. Romanii și Slavii, Cehii și Nemții formeza unu muru potine în contra acestei proceduri sinistre d'in partea Cabinetulu Vienesu. La nemultumirea generală se adauge apoi confusiunea de iustitia particulară și de legi de administratiune, cari de cari mai vergate mai în fia care tiera a imperiului. În Vien'a se restorna Concordatul și noi cei de sub guvernulu magiaru nu scimu încătu astadi mai este în vigore diplom'a d'in 20 oct. 1860 și constitutiunea fundamentala de statu d'in 26 fauru 1861, nu scimu încătu sunt obrogate. În Transilvania susta o lege de presa că o trista remasita d'in tendințele germanisatorice ale guvernului absolutistice. În Ungari'a e alt'a și în Transilvania asemenea. Astfeliu precum elementele constitutive sunt eterogene asiè și justiti'a și administratiunea e unu mixtum compositum destulu de nefavoritoriu intereselor statului.

Nu mai putien nefericita e Austri'a și în politica esterna. Lasandu slabitiunea guvernelor facia cu interesele vitali ale poporelor, d'ară și tienut'a politica în afacerile esterne precătu au fostu de reu calculata pre atătu și de ruinatoria. Iliacos intra muros peccatur et extra. În laintru și în afara s'au alesu principiele cele mai pucinu practicabile. De aici apoi silintia cu anii întregi de capu, ca să reparamu aceea în care ne-a incurcatu politic'a esterna. Adî de abè ne scuturâmu de Concordatu, în a carui jugu intrasemu de buna voia, nemiecu alta remanendu-ne d'in elu decâtu nesce rane nevindecabili infipte în organismulu statului cu atâtea confesiuni și natiunalități. Adî cercâmu a ne pastră auctoritatea pierduta în 1848, 1859, 1866, aretandu-ne contrari intereselor Crestinilor d'in orientu. Astadi deficitulu nu numai că ne remusca bunastarea materială prin contributiuni enorme, d'ară și poterea și consolidarea statului în tota dîu'a se afla atacata de bancrotulu monstruosu.

Acusi e anulu de candu intrasemu în asiè dîs'a aliantia Austro-Francesa și oferiramu vechiului Cesaru o mană amicabile, ce elu nu a potut' o suferi nece odata. Tote combinatiunile politice legate de intalnirea monarhilor în Salisburgu și Tulerii trecura în noianulu uitării. Interesele Francii sunt cu multu mai varie de cătu ca această legatura să pota avè influința practica, Austri'a are lipsa de binefacerile pacii pre cum a casa asiè și în afara, Franci'a de asta-di se afla întru unu momentu de transitiune. Domnitoriulu Senci trebe să pasiesca d'in pasivitatea sa cesarica să incepa unu planu de actiune, pentru că astu-feliu recere siguritatea dinastiei și interesele poporului francesu. Aliantia cu Austri'a trebe să o lase de o parte și în loculu ei să cerce apropiarea cu alte cabinete ce au să joce unu rolu politicu în marea actiune francesă. Această e caus'a caletoriei principelui Napoleonu la Berolinu, și preste vr'o cateva lune însusi betranulu domnu alu Francesilor va cerce întielegeri și legaturi noue în cabinetulu Petropolci. Frangindu-ni-se poterea, storcendu-se visteriele statului noi vomu caută să stâmu cu manele în sinu la ori ce actiune a celorlalte poteri. Scie însa Austria cum să amane ori ce deslegări de cestiuni arditorice. Ea pune vina pre crestini d'in orientu, că se revolta și suntu infideleli Islamului celui mortu, calumnieza și dojenesce guvernele principatorilor dunarene că vreau a frange pacea europeană. Ce să facemu, singuru astu mîdiuocu lu-mai are guvernulu nostru, candu ne aflâmu de toti izolati. Cartea rosia a dlui Beust ne dă unu testimoniu învederatu despre nefericiți'a-i politica esterna. În laintru suntemu în unu chaosu, unde dreptulu nu se cuno-

sce din nedreptate și Constitutiunismulu d'in Abolutismu. În afara suntemu despretiuiti și în aliantia statelor vecine inimice, totu spre reulu nostru.

De astu-feliu de politica se mahnesce cetatianulu Austriei, elu care si-a versatu sangele și sudorea pentru scopuri necalisabile și planuri necalculate. Elu voiesce să fia liberu în fapta și în cuventu, și nefericirile provenite d'in tândalirea guvernelor să nu cadă asupra dînsului că-ci nu e de vina. Dupa atâtea calamități ce ne cercara, noi singurulu poporu în tota Europ'a civilizata nu cunoscesmu binefacerile unui constitutiunismu adevêratu. Asemenea Bulgarului maltratatu e sortea romanilor d'in Transilvania; censura, necredința și suspiciune ne urmaresce pre totu pasiulu. Acost'a va se dîcã liberalismulu magiaru.

„Pre bazele libertății adevêrate, pre bazele egalei îndreptății a totoror poporelor Austriei, și a egalității totoror cetatianilor înainte legii, precum și a participării reprezentantilor poporului la legislatiune va renasce patri'a de nou“, suntu cuvintele Monarcului în manifestulu sturii pre tronul.

Poporulu Romanu incrediendu-se în aceste cuvinte accepta de la simtiulu de dreptate a prea bunului său Domnu, considerarea dreptelor sale pretensiuni, și o constitutiune liberală pentru toti fii patriei. D.

O scrisore deschisa cătra G. Clapca.

(Fine.)

Parti'a guverniale sparia poporulu cu muscanulu, care în anii 1854—55 n'a fostu în stare a-si aperi nici tier'a s'a contra a 60 mii de anglesi și francesi. Se pote, că Russi'a în aliantia cu alte poteri se va încercă a deslegă cu arme cestiunice orientale. Atunci pote ar fi periclitata și esistența Ungariei, înse nu causele comune voru fi, cari ne voru mantul de perire, ci bratulu nostru său însa-si Europ'a, carea nu va lasă, ca muscanulu său prusulu ocupandu Ungari'a să devina domnu eschisivu în Europ'a orientale.

Alteom stă treb'a dacă o voru ocupă romanii, serbi și croatii. În contr'a acestor a nu ve va aperi Europ'a; ei dacă nu ve veti potè aperi însii-ve veti ajunge sortea ce ati meritatu-o.

Politica, ce trebe să urmariti fatia cu natiunalitățile, e forte simplă. Ai auditu, generale, candu va despre certe de natiunalitate în Elveti'a? Dta fi marturu, dacă italianii, francesii și nemții d'in Elveti'a nu traiescu în cea mai buna armonia în patri'a comună a libertăților comune. În politica fatia cu natiunalitățile să procedemu dar' fără cugete rezervate, d'in principiulu dreptății eterne care dîce: „ce tie nu-ti place, altui-a nu face“. Nu credu, că ar fi vr'o natiunalitate, carea să nu primescă acestu principiu de bazea negociatiunii și împaciurii. Să sturimu și noi a creă una patria comună pentru libertatea comună, precum au creatu elvetianii; să nisumim a creă una patria comună, în carea nimene nu voiesce a domni preste altulu, în carea nimene nu voiesce a apesă pre altulu, în carea fiacare sub scutul legilor comuni să participa în măsura egală d'in libertățile comuni. Dacă ne vomu ajunge scopulu acestu-a — numai de la vointi'a noastră depinde s'el-u ajungemu, nu va esiste cestiune de natiunalitate.

Revolutiunea e alu treilea obiectu, cu care inspaimantoză parti'a guverniale pre omeni, ca să-si pota justifica ilegalitățile. Dta generale, scii, că aceste faime sunt nefundate malitiose. Pana candu vomu avè constitutiune, vomu avè parlamentu compus și alesu pre bazele unei legi electorale libere, și vomu avè guvernulu parlamentariu alesu d'in sinulu majorității; pana candu vomu avè presa liberă, dreptu de vorbi liberu; pan' atunci nimene nu va cugetă să faca revolutiune. Si numai în casu contrariu, tier'a nu va voi a primi legile unei majorități fortiate, pres'a va fi silita a întrebuinta căli secrete, și cei ce iubescu libertatea voru fi siliti a face conspiratiuni.“

D'in cuventarea lui Pertielu

(tienuta în adunarea generală a honvedilor d'in Pestă la 29 martiu a. c. vedi nru 47.)

Acum Kossuth împreuna cu fii săi numesce tradatori pre acelu-a care se rentorce în patria ba ce e mai multu, în nebuni'a sa blastema intemplărilor d'in a. 1867 și striga în gură mare, că în Ungari'a nu existe libertate, că Ungari'a a periclitatu în a. 1867, că în Ungari'a domnesce aristocratia, și omenii au incepu a formă cluburi asiè numite democratice. E cunoscutu, că nici lui Bach nici lui Schmerling nu li-a succesa a rescuți poporulu, și acum unu Kossuth cuteza a face scisiuni între clasele poporului. Eu d'in parte mi ve marturisescu, că me voiu opune cu tota auctoritatea mea, și voiu nimici planurile cele blastemate, cu cari vreu să produca rescola la natiunea noastră. (Să traesca Pertielu!) Sum convinsu, că tot omulu în patri'a noastră, honvedu, său ba, aristocratulu vechiu său poporulu, se voru adună supt flamur'a mea. Îndurerea lui Ddieu nu va lasă, ca ambițiunea peccatoasă a unuia și agitatiunea nepricepută a altor a să aduca patri'a d'ară în periclu.

Cu aceste voiu să mi-închiaiu cuventarea; cele dîse să se voru respandî prin tier'a întregă, și eu le voiu repeti în dî-

ta, (Strigate; Placa numai!) pentru a pune capetu agitatiei unora individi, cari ar face cu neputinta orice lupta pentru sant'a nostra causa, si atunci ar trebui se me rusinez si se fugu d'in tiera. Pana atunci inse convinsu de dreptatea causei nostre me voiu opune acelu agitari, precum m'am opusu cu cate-va zile mai nainte in Vien'a celoru-a, cari dispunu preste sute de mii. Nime nu scie, cum s'a intemplatu afer'a lui Grivicie. Si Grivicie nu e cu nimicu mai multu decatu ei; ei inca sunt omenii reactiunii, ca si acel'a. (Asie e Se traesca Pertielu!)

Cercustările aceste-a m'au facutu a suspinde siendintiele comitetului centrale a honvediloru si a disolvi comitetulu. — Acum me rogu, ca on. adunare se iee declaratiunea mea la protocolu si se decida, ca aprobeza procedur'a comitetului centrale fatia cu mine, seu ba. (Nu aprobamu!)

Pata y protesteza in contra cuventării lui Pertielu, care n'a avutu dreptulu a disolvi comitetulu centralu, pentru ca membrii acelu-a imprenna cu Pertielu, s'au alesu prin tote reuniunile honvediloru. Comitetulu centralu considera disolvirea sa de nelegala, si pentru aceea si-va cortinua siendintiele si pre viitoriu.

Rákóczy asemenea protesteza in contra expresiuniloru, ce-a intrebuintatu Pertielu fatia cu membrii comisiunii; recunose meritele lui Pertielu, dar meritele numai atunci au valora, daca vorbescu altii de ele si nu noi; nega, ca Pertielu aru fi avutu dreptulu a disolvi comitetulu; respinge incriminatiunile in contra lui Kossuth, si e convinsu, ca poporul magiaru totu-de un'a va considera pre Kossuth de rescumperatorulu seu.

Presedintele regretaza, ca afacerea acest'a de natura privata a causatu atatu-a sgomotu. Iritatiunea au produs-o acci-a, cari pre consotii loru honvedi nu vreu a-i recunose ca atari, ci cauta a desbinu reuniunea in partide politice. Presied. roga adunarea, se incuviinteze parerea comisiunii adunării generale si se aprobeze desfacerea comitetului centralu. (Sgomotu mare.)

Observamu, ca maiortatea adunării generale a honvediloru a aprobatu portarea lui Pertielu; er' minoritatea a datu protestu si a parasitu sa'la.

Comitetulu centralu alu honvediloru, in contr'a decisiunii adunării generale, care-lu dechiarase de disolvitu, in 4 l. c. a tinentu siendintia publica supt conducerea vicepresied. Beitzky, care intr'o cuventare lunga, adese ori intrerupta de aplausele membriloru, desfasura causele, pentru ce presied. nu si nu Perczel. In sied. d'in 22 martiu s'a intemplat o scena neplacuta; presied. a trecut marginile poterii sale, ca-ai in locu de a enuncia conclusulu maiortatii comitetului, a datu numai porunce. Membrii comitetului nu se potu acomoda unei dictature ca acest'a, pentru ca atunci n'aru fi cotinenti constitutionali, ci sclavi. Dupa ce maiortatea a parasitu sa'la, presiedintele a disolvitu comitetulu fara de a fi fostu indreptatitu la asié ce-va. Spre a complanu conflictulu, membrii comitetului au invitatu pre presied. la o consuatiune confidentiala, presied. inse nu numai ca nu s'a prezentatu, ci a amenintiatu comitetulu, daca va cuteza a tiente siendintie. Cu tote aceste-a comitetulu si-va cortinua afacerile pre bas'a statuleloru santionate. Cerculariulu lui Pertielu catra reuniunile honvediloru contine numai calumnie, pentru ca comitetulu nu e ocupatu de discusiuni politice. — Presied. propune: ca intemplantu cestiuanta se se induca in protocolu; pentru complanarea conflictului se se conchiama o adunare generala de honvedi; in contra cerculariului lui Pertielu se se dec o declaratiune. — Se primescu tote trei propunerile si se decide, ca originalulu si archivulu comitetului se se iee de la Pertielu.

Transilvani'a.

Una epistola volanta, ce se dice ca cerculeza printre romani, avu norocire a atrage atentiunea mai totoror diurnaleloru. Noi o citiramu mai antaiu in diurn. of. „Budapesti Közlöny“; mai tardiu inse ni-a venit la mana si unu esemplariu rom., alu carui cuprinsu urmeza mai la vale. Diurnalele straine, firece, nu vedu nici in epistol'a acest'a decatu „agitatiune“, „turburare de lenisce“, etc. cu tote ca asemeni lucruri — *suavius in forma si fortius in re* cum am dorit se fia — suntu numai effluviu'a naturale a sentiementelor celoru nenbreptatiti, — si daca aparu ele in forma de epistole volante, caus'a este ca, precum scimu, libertatea organelor nationali in Transilvani'a este sugrumata; „Gaz. Tr.“ nu-i este iertatu a comunica adeveratele sentiemente a le natiunei romane, de catu lucruri „cari suntu in consunantia cu regle d'in 1848“, a caroru validitate inse in Transilvani'a natiunea romana nu vre, nu o pote recunose odata cu capulu. Atat'a, in catu pentru forma; in privintia cuprinsului meritoriu alu epistolei venim se insemnamu, ca standu pre terenulu legiur sanctionate, si scose d'in valora unilateralminte, candu mortisiu pre langa autonomi'a si nedependinta Transilvaniei, pretindemu dicta pentru acest'a era, era daca forti'a care domnesce asta-di, nu niar concede nici de cum, atunci alta cale, pentru ca natiunea romana se se pota pronuncia, nu este decatu unu congressu natiunale. — Epistol'a amintita dice:

Congresulu natiunale in Daci'a superioara este necesariu.

„Romani!

Esistentia nostra in Daci'a superioara este atacata. Dualismulu intr'unu deceniu va aduce atat'a stricatiune, ca vomu ave se reparamu mai multi seculi, pentru ca lovirea sistematica este indreptata asupra fireloru celoru mai delicate. Limb'a, care strabunii nostri ne-au transmis'o cu pretiulu sangelui, este esitata. Religiunea, singurul scutu la care alergamu in timpuri grele, este atacata si independintia ei osindita peirii. Viitoriulu junimei nostre este inchisu in Patri'a Romanesca, ceea ce me face se me cutremuru cugetandu la trecutulu de trista memoria, in care nobilimea nostra intru sub firma straina. Fiori de morte trebuie se cuprinda pe ori ce romanu vedindu ca acelu poporu blandu d'in Daci'a superioara va fi osinditu a remane acum fara inteligintia, pentru care si-a storsu tote poterile sale.

Pericululu este imininte. Inimiculu cu pasi cutediatori inaintedia spre a-si muia manile sacrilegie in sangele victimei innocente.

Confusiunea, in care ne aflamu oferindu inimiculu arme contr'a nostra, cere de necese intrebuintarea ultimului midilocu, cere „Congresulu natiunale.“ Acest'a este singur'a nostra mantuire in presinte, candu nu mai suntem reprezentati nicairi. — Evenimentele desvoltate fara noi, dupa capriciulu altor'a se facu, totu d'aun'a contra nostra, dupa cum scimu acest'a d'in trista esperientia a seculiloru de suferintie. Deci trebuie se ne luamu o atitudine demna, care se ne garantiede viitorulu; si acest'a nu se pote face, de catu int'eunu congressu natiunale. Numai aci potemu valida protestele facute d'in tote partile, potemu protestu tota natiunea cu energia contra barbarismului si perfidici, ca osamintele nostre se nu fia espuse blastemelor posteritati; numai aci potemu pretinde in virtutea dreptului mos'a ingrasata de sangele strabuniloru, ca se nu osindimu pe urma-sii inocinti la miseria proletariatu; numai in congressulu natiunale potemu pretinde drepturile rapite misiesce: egalitate politica si civile in numele justitiei, civilisatiunii si dreptului gintiloru, ca se nu devenim paria indiana in patri'a nostra. Asia dar, „Congresulu nationalu“, in care se ceremu recompens'a sangelui a 40,000 martiri versatu in 48 pentru tronu si pe care asta-di perfidia Austriei l'a profanatu.

Ardeleni! a nu cere congressu natiunale este a nu mai poté es' d'in incurcaturele presinte, este a ne da insi-ne sentintia de morte, este a lasa pe fiii nostri legati de mani si de picioare in lanturile sclaviei.

Romani d'in tote partile! dati-ne sucursulu vostru, ca-ai cestiuanea este: „de trebuie se mai traimu ca Romani, seu se ne ingropamu in mormentu in contr'a destinului providentialu.“

Era voi betrani, barbati si tineri d'in Daci'a superioara, cereti „Congresulu nationalu“ infruntandu ori ce periculu, ca-ai caus'a este santa si *audaces fortuna adjuvat*. Fiti siguri de succesu, ca-ai nu s'a nascutu inca tiranulu, care se pota nabusi foculu sacru in inim'a poporului prin medii violentii, nici se pota opru lacrimile mamei, care-si plange fiulu ucisu de man'a tiranului.

Inainte! si posteritatea va conservu pentru voi loculu celu mai adancu in memori'a sa; era bine-cuventurile dieului protectoru alu Romanismului va incorona mormintele vostre!

X.

Libertate individuale pre la Blasiu.

In luna lui ianuaru anulu Dlui 1868, pre candu Ardealulu dormia fericitu in sinulu de rose alu uniunei cu Tier'a unguresca — pre candu Tier'a unguresca avea unu ministeriu respundietoriu despre tote afara de asupririle si nedreptatirile, ce face la doue treimi d'in locuitorii Ardealului, pre candu cele 200,000 locuitori ai Comitatuului Albei inf. se gubernau de Pogány György, omu trecut prin tote sitele, ca la 48 a fostu verbiru, sub Bach biurocratu, sub Mikó si „vulpea cea schiopa“, cum se numesce unu diplomat mare alu nostru, fispanu constitutionale in Alb'a, sub Nádasdi-Reichenstein dtto, sub Belereli-Eszterházy dtto, sub András si polizei-justiz-ministrulu, ce asié bine grigesce de Gazeta, dtto, sub fericita guvernare a acestui-a si a comitelui denumitu d'in gratia d'insului:

S'a intemplatu aci dupa cuptoriu de la resiedintia numitului domnu comite supremu si a deregatoriiloru centrali. Eca ce s'a templat:

Unu omu cu punga de aristocratu in presentia judei lui satescu si a altoru marturi a vatematu in modu grobianu person'a si libertatea cu batai si inchisore.

Lucrulu e notoriu, a facutu sumetu mare in totu pregiurulu. Aretare nu credu se nu se fia facutu, si totusi doue lune suntu trecute si cercetarea nu s'a facutu, judecatori'a n'a miscatu un'a!

In ver'a trecuta se aprinse unu polu miserabilu d'in capulu Blasiului. Impletur'a podului acelu-

a crà de nuele uscate, in apropiarea loru paie, tempulu secetosu, sorele forte fierbinte, di de tergu, omenii si trasurile cureau in susu si in josu. Tota lumea nepreocupata ascrise lucrulu intemplarei. Inse cinsti'a Sedria de la Aiudu cugeta, ca va fi la mediu-locu ore-ce crima si inca romanesca. Deci quod felix faustumque sit tramese iute si meru una comisiune investigatoria, ce asculta una sumetenia de marturi, ticerani, studinti si — doi profesori. Doi bieti de tigani fura deportati la inchisore in tempulu celui mai urginte lucru de campu. Cu unu cuventu, sedria purese cu tota severitatea cuvenita, de era aci ore-care suspiciune fundata, cum ca podulu s'a aprinsu d'in blastemat'a ore-cui. Resultatulu a fostu ca nu s'au aflatu nici macaru atate indicie, catu sedria se fia potutu supune pre cine-va unei cercetari meritorie.

Me rogu, ore asta-di unde este zelulu sedriei aiudane? Fapt'a e notoria, faptuitorulu cunoscutu, vatemarea legei un'a d'in cele mai nesuferite si mai neexcusate intru unu statu (nu voiu dece liberu — ca libertatea, candu se imparte de magiari, nu e de nasulu unei tiere, locuite in majoritate de o l'ahi selbategi, cum le place a numi — ci) juridicu: despoiarea de libertate.

Si totu-si onorat'a sedria nici vede, nici aude, nici se misca.

Lucrulu acestu-a clatina increderea publicului in justitia nostra. Daca bietii acci-a tigani au fostu de tinenti cu septemane pentru prepusulu, ca ar' tainul numele aprindietoriului, era Teodoru Kovrig, despoiatorulu de libertate, ambla in pace fara de a-i atinge cine-va unu peru d'in capu, atunci se intreba omenii cu totu dreptulu: ore intempla-se acest'a, ca se se adevereze, ca furii cei mici se spendiura, er' cei mari (la punga) scapa nepedepsiti, — seu dora ca se se adevereze, ca fratii nostri de salca su buni bucurori a trece cu vederea ori-ce crima, deca criminalulu e plecatu a se magiarisa.

Dupa ce de libertate natiunale nici nu ne lasa se vorbimu, ni-ar' placé se scimu: ore cumu ne sta lucrulu incai cu cea individuale? A „magiariloru, ce vorbescu romanesc“, este si ea sub scutulu ore-caroru legi? Si daca este, atunci ni-ar' placé se scimu: ore si atunci afa scutire, candu ea se calca de unu armianu, ce se impulpa a vorbi magiarsce?

Asie e se fia justitia si sub domnia unci constitutioni mai vechie si neasemenatu mai bune, de catu cea anglesa, se vedea crime unde nu sunt, er' unde sunt, se nu le vedea?

Blasiu 27/3.

Unu amicu alu libertatii.

ROMANIA.

Espunere de motive

La proiectulu de lege pentru regularisarea starei jidoviloru in Romania. (Vedi nr. 47. si 48.)

Statulu romanu este tolerantu pentru liberulu exercitiu alu tuturor culturiloru, insu elu nu pote se treca cu vederea coprinsulu moralu alu unei asemenea religii, ale carci dogme suntu anti-sociali si cari tindu a surpa interesele lui cele mai de capetenia.

Considerandu ca d'in punctulu de vedere alu Legali-tatii Jidovii nu potu cere drepturi egali cu Romanii pentru ca ei nu voru se se desbrace de escluivismulu loru secularu si se se supuna lealmente la sarcinele si indetoriurile societatii moderne, ei d'in contra, ei voru se conserve intregu individualismulu loru de rasa distincta si separata, si se aiba beneficiulu egalitatiei drepturiloru. Ei voru intr'unu cuventu, se fia tratati fratiesce de catra acci pre care ei i tracteza ca pre nise inamici implacabili; judaismulu dara nu pote reclama de la Statele crestine beneficiulu principiiloru loru egalitare, candu ei nu le potu oferi reciprocitate.

Dreptulu scrisu este o manifestatiune a consciintei natiunale, de aceea numai acci cari prin portarea loru sciu a se identifica cu interesulu natiunii si a se face folositori societatii, in sinulu caria traiescu, au cuventu a reclama beneficiile ei, fiindu ca consimtu a se supune fara preucetare la sarcinele ei, formandu o comunitate intima cu poporul care le-au datu ospitalitate. Statulu inse nu este invoiu sub nici unu pretestu de a sacrifica unei fractiuni totalitatea, ca-ai atunci ar' acordu unei neinsemnate minoritati dreptulu de asuprire asupra marei maiortati: acest'a ar constitui cea mai revoltanta nedreptate.

Asie dara precum unu poporu are dreptulu de a se apara prin fortie contra invasiuniloru armate a inamiciloru esistentiei sale, totu asié are dreptulu de a se apara si contra inamiciloru sei, candu acestia de si nu-si vedescu prin forme violente scopurile lor, cauta inse, a perturba liniscea sa, a desorganisa fortiele sale de desvoltare, a destruge unitatea natiunale; atunci elu este datoiru se opuna scutulu legii ori unde prosperitatea publica este amenintata.

In urm'a acestoru consideratiuni, daca voim se ne folosim si de invotiamentele timpiloru mai departati de noi, spre a lamuri pre deplinu acest'a cestiuane; gasim destule documente istorice cari dovedescu, ca tocmai in epocelo in care Europa era cuprinsa de spiritulu celei mai aprige intolerantie religiose; stramosii nostri dedeau unu bine-voitoru asilu totoru asupritiloru fara distingere de confesiune religioasa.

Pamentulu Romaniloru d'in stravechia vreme a fostu refugiuulu celoru prigoniti, Jidovii s'au folositu, si ei, de ospita-

